

Correctievoorschrift HAVO

2024

tijdvak 1

maatschappijwetenschappen

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 3.21, 3.24 en 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 3.21 t/m 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020 van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommitteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommitteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goed gerekend worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.
- NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*
Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examinerator en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*

Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*

Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen zijn geen vakspecifieke regels vastgesteld.

NB Bij veel vragen kent het correctievoorschrift twee onderdelen: 'een juist antwoord bevat' en 'voorbeeld van een juist antwoord'. Het 'een juist antwoord bevat' is bepalend voor de toekenning van scorepunten. Het 'voorbeeld van een juist antwoord' is volgens de examenmakers het meest voor de hand liggende antwoord. Als er sprake is van een vakinhoudelijk correcte toepassing van de criteria van 'een juist antwoord bevat', moeten aan antwoorden die afwijken van het voorbeeldantwoord scorepunten worden toegekend.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 1 Meer zichtbaarheid Friese taal in Friesland

1 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat een uitleg dat er bij het uitvoeren van het Zichtbaarheidsakkoord sprake is van samenwerking, met:

- een toepassing van het vormen van relaties / afstemmen van handelen uit de omschrijving van het kernconcept samenwerking en informatie uit de inleiding waaruit het vormen van relaties / afstemmen van handelen blijkt 1
- een toepassing van een gemeenschappelijk doel uit de omschrijving van het kernconcept samenwerking en informatie uit de inleiding waaruit een gemeenschappelijk doel blijkt 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Het Rijk zal voor borden met tweetalige teksten rondom rijkswegen zorgen en de provincie Friesland zal zorgen voor meer borden met Friese of tweetalige teksten aan provinciale (water)wegen. Door deze onderverdeling te maken, stemmen het Rijk en de provincie Friesland hun handelen op elkaar af. 1
- Zij doen dit voor een gemeenschappelijk doel, namelijk het vergroten van de zichtbaarheid van de Friese taal. Er is dus sprake van samenwerking. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

2 maximumscore 1

Een juist antwoord bevat het noemen van de functie ‘continuering van een (sub)cultuur’ of ‘identificatie van een individu met een groep’ en een uitleg dat de gekozen functie van socialisatie voor de Friezen te herkennen is in het doel van het Zichtbaarheidsakkoord, met informatie uit de inleiding om de gekozen functie te illustreren.

voorbeeld van een juist antwoord:

In het doel van het Zichtbaarheidsakkoord is de functie ‘continuering van een (sub)cultuur’ te herkennen. De indieners van de motie, die uiteindelijk leidde tot het Zichtbaarheidsakkoord, meenden dat meer zichtbaarheid van het Fries in openbare ruimtes een bijdrage zou kunnen leveren aan bevordering van de Friese taal. De Friese taal is een onderdeel van de Friese cultuur, die zo gecontinueerd wordt.

3 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een toepassing van het kernconcept cultuur en een voorbeeld uit tekst 1 waaruit het kernconcept cultuur blijkt 1
- een redenering dat het zien van meer Fries in openbare ruimtes een socialiserende werking voor Friezen kan hebben, met een toepassing van het kernconcept socialisatie 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Gedeputeerde Poepjes zegt dat als je meer Fries tegenkomt, je dan onbewust meekrijgt dat die taal heel normaal is (r. 26-28). Dat de Friese taal heel normaal is, is een opvatting/norm. Opvattingen/normen maken deel uit van een cultuur. 1
- Deze opvatting/norm dat de Friese taal heel normaal is, wordt overgedragen wanneer Friezen (meer) Fries in openbare ruimtes zien. Het zien van meer Fries in openbare ruimtes kan dus een socialiserende werking hebben. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

4 maximumscore 4

Een juist antwoord bevat:

- informatie uit regel 34-54 van tekst 1 om acculturatie te illustreren 1
- een redenering dat meer zichtbaarheid van het Fries leidt tot acculturatie bij mensen die naar Friesland verhuisd zijn, met een toepassing van het kernconcept acculturatie 1
- informatie uit regel 34-54 van tekst 1 waaruit bevordering van sociale cohesie blijkt 1
- een redenering dat het leren van Fries door mensen die naar Friesland verhuisd zijn, bevorderlijk is voor de sociale cohesie in Friese woonplaatsen, met een toepassing van het kernconcept sociale cohesie 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Kandidaat-wethouder Soepboer meent dat het voor niet-Friezen noodzakelijk wordt de Friese taal te leren als ze veel Friese woorden op straat zien (r. 40-43). 1
- Wanneer niet-Friezen die naar Friesland verhuisd zijn de Friese taal leren, is er sprake van acculturatie, want het gaat over het leren van de taal van een cultuur waarin een persoon niet is opgegroeid. 1
- Volgens Soepboer krijgen niet-Friezen door de Friese taal te leren het gevoel bij de lokale gemeenschap te horen (r. 48-50). 1
- Het leren van de Friese taal kan dus bevorderlijk zijn voor de sociale cohesie in Friese woonplaatsen. Het kan mensen die naar Friesland verhuisd zijn het gevoel geven lid te zijn van de Friese gemeenschap en de bindingen tussen (oorspronkelijk) niet-Friezen en Friezen bevorderen. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

5 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

a

- het noemen van de variabele (de kwaliteit van) schrijfvaardigheid in het Fries en de variabele leeftijd 1

b

- een uitleg dat er sprake is van een positieve correlatie tussen de twee variabelen, met een toepassing van een omschrijving van positieve correlatie 1

voorbeeld van een juist antwoord:

a

- De variabele de kwaliteit van schrijfvaardigheid in het Fries en de variabele leeftijd. 1

b

- In figuur 1 is sprake van een positieve correlatie, want het percentage dat (heel) goed Fries kan schrijven is groter in de hogere leeftijdscategorieën. 1

Opgave 2 Studeren als je ouders dat nooit hebben gedaan

6 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een redenering dat studeren Hehakaya heeft gevormd, met een toepassing van het hoofdconcept vorming 1
- informatie uit regel 1-63 van tekst 2 waaruit het hoofdconcept vorming blijkt 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Studeren heeft Hehakaya gevormd, omdat uit tekst 2 kan worden afgeleid dat Hehakaya tijdens haar studie een bepaalde identiteit verworven heeft / een ontwikkeling in haar identiteit heeft doorgemaakt. Het lijkt erop dat Hehakaya zekerder van zichzelf is geworden. 1

- Uit tekst 2 blijkt namelijk dat Hehakaya aan het begin van haar studie bang was om iets te zeggen of om hulp te vragen (r. 43-45), maar uiteindelijk drie masters heeft afgerond en het 'Eerste Generatie Fonds' en 'University Pioneers' heeft opgericht (r. 13-28) / maar aan het einde van haar studie trots op zichzelf was (r. 9-12). 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

7 maximumscore 3

Een juist antwoord bevat:

- een uitleg dat de(ze) steun zich richt op het verhogen van het economisch kapitaal van eerstegeneratiestudenten, met een toepassing van een omschrijving van economisch kapitaal en een voorbeeld van economisch kapitaal uit regel 13-34 van tekst 2 1
- een uitleg dat de(ze) steun zich richt op het verhogen van het cultureel kapitaal van eerstegeneratiestudenten, met een toepassing van een omschrijving van cultureel kapitaal en een voorbeeld van cultureel kapitaal uit regel 13-34 van tekst 2 1
- een uitleg dat de(ze) steun zich richt op het verhogen van het sociaal kapitaal van eerstegeneratiestudenten, met een toepassing van een omschrijving van sociaal kapitaal en een voorbeeld van sociaal kapitaal uit regel 13-34 van tekst 2 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Het 'Eerste Generatie Fonds' helpt de studenten met geld en tweedehands laptops (r. 18-21). Geld en laptops zijn financieel bezit, dus daarmee helpt het fonds het economisch kapitaal van eerstegeneratiestudenten te verhogen. 1
- Ook helpt het 'Eerste Generatie Fonds' door het geven van taaltrainingen aan eerstegeneratiestudenten (r. 22). Hiermee helpt het fonds dus met het vergroten van kennis en vaardigheden en wordt het cultureel kapitaal van eerstegeneratiestudenten verhoogd. 1
- 'University Pioneers' heeft als doel om eerstegeneratiestudenten beter wegwijs te maken in het studentenleven, onder andere door de inzet van mentoren (r. 22-28). Hulp van mentoren kan het sociaal kapitaal van eerstegeneratiestudenten vergroten, omdat mentoren de connecties zijn die de weg weten in het studentenleven, en kunnen helpen met zaken die te maken hebben met de studie (en waar de ouders van eerstegeneratiestudenten niet bij kunnen helpen). 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

8 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat een redenering dat het gebruik van het begrip eerstegeneratiestudent een spanning tussen de persoonlijke en (externe) collectieve identiteit van eerstegeneratiestudenten kan bevorderen, met:

- een toepassing van een omschrijving van (externe) collectieve identiteit en informatie uit regel 64-83 van tekst 2 om (externe) collectieve identiteit te illustreren 1
- een toepassing van persoonlijke identiteit en informatie uit regel 64-83 van tekst 2 om persoonlijke identiteit te illustreren 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Door het begrip eerstegeneratiestudenten te gebruiken worden de studenten in een hokje gestopt en aangesproken op hun afkomst, als kinderen van ouders die geen hoger onderwijs hebben gevolgd. Dit kan het zij-beeld van eerstegeneratiestudenten geven dat zij arm of kwetsbaar zijn (r. 72-79). 1
- Deze (externe) collectieve identiteit zal in veel gevallen niet overeenkomen met het beeld dat de studenten van zichzelf hebben. Zij willen ook niet gezien worden als arm of kwetsbaar (r. 78-79). Het gebruik van het begrip eerstegeneratiestudent kan daarom spanning tussen persoonlijke en (externe) collectieve identiteit bevorderen. 1

9 maximumscore 1

Een juist antwoord bevat een verklaring voor de ontwikkeling in figuur 2 met behulp van het gestegen gemiddelde opleidingsniveau in Nederland, met een toepassing van informatie uit figuur 2.

voorbeeld van een juist antwoord:

In figuur 2 is te zien dat steeds minder eerstejaars-studenten ouders hebben die zelf geen hoger onderwijs hebben gevolgd. Deze ontwikkeling kan met het gestegen gemiddelde opleidingsniveau worden verklaard, omdat er dan steeds minder lageropgeleiden zijn en daarom eerstejaars-studenten ook vaker ouders met een hoger onderwijsopleiding zullen hebben.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

10 maximumscore 1

Een juist antwoord bevat een hypothese over de verschillen tussen eerstejaars aan het hbo en eerstejaars aan de universiteit wat betreft het opleidingsniveau van hun ouders die wordt bevestigd door informatie uit figuur 2.

voorbeeld van een juist antwoord:

Als eerstejaars studeren aan de universiteit, dan zullen zij vaker dan eerstejaars die studeren aan het hbo, ouders hebben die een hoger onderwijsopleiding hebben afgerond.

Opgave 3 vTaiwan

11 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat een redenering dat de keuze voor het ontwikkelen van vTaiwan een ideologische keuze is, met:

- informatie uit regel 1-38 van tekst 3 waaruit 'ideeën over de meest wenselijke politieke/maatschappelijke verhoudingen' blijken 1
- een toepassing van 'ideeën over de meest wenselijke maatschappelijke en politieke verhoudingen' uit de omschrijving van het kernconcept ideologie 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- De keuze voor het ontwikkelen van vTaiwan is een ideologische keuze, omdat het voortkomt uit een wens voor radicale transparantie en inspraak bij besluiten voor iedereen die door die besluiten geraakt worden (r. 16-22). 1
- Dit zijn voorbeelden van ideeën over de meest wenselijke politieke verhouding, waardoor de keuze voor het ontwikkelen van vTaiwan een ideologische keuze is. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

12 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een uitleg dat in de manier waarop vTaiwan werkt het harmoniemodel te herkennen is, met een toepassing van het kenmerk van het harmoniemodel dat het bereiken van consensus centraal staat 1
- informatie uit regel 39-83 van tekst 3 waaruit dit kenmerk (gericht op het bereiken van consensus) van het harmoniemodel blijkt 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- In de manier waarop vTaiwan werkt is het harmoniemodel te herkennen, omdat zowel bij vTaiwan als bij het harmoniemodel het bereiken van consensus centraal staat. 1
- In tekst 3 wordt beschreven dat wanneer mensen hun mening gaven, niet zozeer de opmerkingen die de meeste verdeeldheid zaaiden werden uitgelicht, maar dat de opmerkingen die overeenkomsten vertoonden het meest zichtbaar werden gemaakt. En niet alleen overeenkomsten binnen hun eigen kleine groep van ideologische medestanders, maar ook met andere groepen (r. 70-80). Hieruit blijkt dat vTaiwan gericht is op het bereiken van consensus. 1

13 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een toepassing van 'het inzetten van hulpbronnen' uit de omschrijving van het kernconcept macht en daarover informatie uit regel 39-83 1
- een uitleg dat deelnemers aan vTaiwan macht hebben, met een toepassing van 'het bereiken van doelstellingen' / 'het beperken of vergroten van handelingsmogelijkheden' uit de omschrijving van het kernconcept macht en daarover informatie uit regel 39-83 van tekst 3 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Uit tekst 3 blijkt dat burgers middels vTaiwan hun standpunten rondom politieke kwesties kenbaar kunnen maken (r. 41-43). Deelnemen aan debatten en daarin je standpunt kenbaar maken is een middel 1
- om de politieke besluitvorming in Taiwan te beïnvloeden en / de politici in Taiwan te beperken/vergroten in hun handelingsmogelijkheden, omdat de politici in Taiwan hiermee rekening houden bij het uitbrengen van hun stem (r. 43-45). Deelnemers aan vTaiwan hebben dus macht. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

14 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een uitleg dat het gebruik van vTaiwan heeft bijgedragen aan democratisering, met een toepassing van het kernconcept democratisering 1
- informatie uit regel 39-120 van tekst 3 waaruit democratisering blijkt 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Door het gebruik van vTaiwan zijn de machtsverhoudingen tussen de regering/politici en burgers veranderd, omdat de burgers via deelname aan vTaiwan meer inspraak in politieke kwesties / bij de totstandkoming van wet- en regelgeving hebben gekregen. 1
- Uit tekst 3 blijkt namelijk dat politici rekening houden met de standpunten van de burgers op vTaiwan als ze hun stem uitbrengen (r. 41-45) en dat de uitkomsten/debatten op vTaiwan de kern hebben gevormd van een tiental wetten en regels (r. 115-117). 1

15 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- informatie uit regel 39-120 van tekst 3 die de redenering ondersteunt dat de representativiteit van politieke besluiten kan toenemen door het gebruik van vTaiwan bij politieke besluitvorming 1
- een redenering dat de representativiteit van politieke besluiten kan toenemen door het gebruik van vTaiwan bij politieke besluitvorming, met een toepassing van het kernconcept representativiteit 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Uit tekst 3 blijkt dat vTaiwan uitkomsten over politieke kwesties heeft gegeven op basis waarvan de regering wetten en regels heeft ontworpen (r. 111-117). 1
- Aangezien het standpunt waar de meeste burgers (op vTaiwan) zich in kunnen vinden, wordt overgenomen door degenen waardoor zij vertegenwoordigd worden, komen standpunten van vertegenwoordigers en vertegenwoordigden meer met elkaar overeen en kan de representativiteit toenemen. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

16 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

a

- een uitleg dat het gebruikmaken van vTaiwan bij politieke besluitvorming past bij de instrumentele visie, met een toepassing van het doel van politieke participatie volgens de instrumentele visie en informatie uit tekst 3

1

b

- het noemen van de ontwikkelingsvisie en het doel van politieke participatie volgens de ontwikkelingsvisie waaruit blijkt dat politieke participatie volgens de ontwikkelingsvisie een doel op zichzelf is

1

voorbeeld van een juist antwoord:

a

- Uit tekst 3 blijkt dat vTaiwan uitkomsten geeft die gebaseerd zijn op bereikte consensus en dat de regering bij de wet- en regelgeving rekening houdt met deze uitkomsten (r. 111-117). vTaiwan is dus een middel dat kan bijdragen aan beter beleid / de acceptatie van beleid. Gebruikmaken van vTaiwan bij politieke besluitvorming past dus bij de instrumentele visie.

1

b

- De andere visie is de ontwikkelingsvisie. Politieke participatie is volgens deze visie een doel op zichzelf. Wanneer burgers betrokken zijn bij politieke kwesties neemt hun kennis, kunde en zelfvertrouwen om te participeren toe.

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

17 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat een uitleg dat in de manier waarop vTaiwan werkt rationalisering te herkennen is, met:

- een toepassing van 'systematiseren' uit de omschrijving van het kernconcept rationalisering en informatie uit tekst 3 waaruit dit blijkt 1
- een toepassing van de woorden 'doel(stelling)' en 'effectief' uit de omschrijving van het kernconcept rationalisering en informatie uit tekst 3 waaruit dit blijkt 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- In de manier waarop vTaiwan werkt is rationalisering te herkennen, want uit tekst 3 blijkt dat er sprake is van ordenen en systematiseren van de werkelijkheid, omdat het platform door technologen zo ontworpen is, dat het de opmerkingen en meningen van de deelnemers zo ordent en systematiseert, dat de opmerkingen/standpunten waarover de meeste consensus bestaat zichtbaar worden en de verdeeldheid-zaaiende uitspraken en provocaties gewoon niet zichtbaar worden (r. 70-83). 1
- Dit met als uiteindelijk doel zo effectief mogelijk tot een consensus over een politieke kwestie te komen (r. 35-38; r. 97-101). Dus is in de manier waarop vTaiwan werkt rationalisering te herkennen. 1

18 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- het noemen en de toepassing van de omschrijving van de fase van omzetting/conversie als fase waarin vTaiwan wordt ingezet 1
- een uitleg dat vTaiwan in de fase van omzetting/conversie wordt ingezet met informatie uit tekst 3 waaruit deze fase blijkt 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- vTaiwan wordt ingezet om de wensen en eisen van burgers rondom een politieke kwestie te kunnen omzetten in beleid. Dat past bij de omzetting. 1
- Uit tekst 3 blijkt namelijk dat het initiatief voor het inzetten van vTaiwan over een politieke kwestie van de regering afkomstig is (r. 45-51) en dat de uitkomsten van vTaiwan, en dat zijn de gemeenschappelijke wensen van burgers, door de regering worden gebruikt om beleid te maken (r. 113-115). 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

19 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een redenering dat vTaiwan in 'de functie van communicatie' voorziet, met een toepassing van deze functie van politieke partijen en informatie uit tekst 3 waaruit deze functie blijkt 1
- een redenering dat vTaiwan in 'de functie van mobilisatie/participatie' voorziet, met een toepassing van deze functie van politieke partijen en informatie uit tekst 3 waaruit deze functie blijkt 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- vTaiwan voorziet in de functie van communicatie, omdat vTaiwan als een intermediair dient tussen Taiwanese burgers en de Taiwanese regering. Via vTaiwan kan de regering nieuwe politieke kwesties aanhangig maken bij burgers en maken burgers hun standpunten rondom de politieke kwesties kenbaar, waar politici vervolgens rekening mee houden bij het uitbrengen van hun stem (r. 41-51). 1
- vTaiwan voorziet in de functie van mobilisatie, omdat vTaiwan burgers tracht te betrekken bij/interesseren voor deelname aan politieke besluitvormingsprocessen. vTaiwan nodigt immers burgers uit om hun standpunten rondom politieke kwesties kenbaar te maken op het platform (r. 41-45). 1

Opgave 4 Recidive onder jeugdige daders

20 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- informatie uit tekst 4 waaruit blijkt dat er in bepaalde gezinnen sprake is van minder ouderlijk toezicht 1
- een verklaring voor het feit dat jeugdige daders uit bepaalde gezinnen een hoger risico op recidive hebben, met een toepassing van een omschrijving van het begrip sociale controle 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- In tekst 4 staat dat er in bepaalde gezinnen, zoals eenoudergezinnen en gezinnen met veel broers of zussen, minder ouderlijk toezicht is, wat de kans op jeugdcriminaliteit vergroot (r. 6-14). 1
- Ouderlijk toezicht is een voorbeeld van sociale controle, omdat het een manier is om kinderen ertoe te brengen / te dwingen om zich aan de regels te houden. Als er in een gezin minder ouderlijk toezicht is, is er dus minder dwang voor de jeugdige daders in dit huishouden/gezin om zich aan de regels te houden. Dit vergroot de kans dat deze jeugdige daders uit deze gezinnen zich opnieuw schuldig maken aan een strafbaar feit / recidiveren. 1

21 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

a

- het noemen van niet werken / niet op school zitten / geen opleiding volgen / geen stage lopen als risicofactor, en het noemen van de bindingstheorie als theorie die daarbij aansluit 1

b

- een uitleg aan de hand van de bindingstheorie dat deze risicofactor de kans op recidive verhoogt, met een toepassing van een omschrijving van de bindingstheorie 1

voorbeeld van een juist antwoord:

a

- De risicofactor is niet op school zitten of niet werken (r. 21-22). Deze sluit aan bij de bindingstheorie. 1

b

- De bindingstheorie stelt dat maatschappelijke bindingen remmend werken op criminaliteit. Een jeugdige dader die niet op school zit of werkt, heeft minder maatschappelijke bindingen, waardoor deze dader dus minder geremd wordt in het plegen van strafbaar gedrag en de kans op recidive dus verhoogd wordt. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

22 maximumscore 1

Een juist antwoord bevat een uitleg dat maatregelen ter voorkoming van stigmatisering en de gevolgen ervan passen bij de socialistische/socialdemocratische ideologie, met een toepassing van maatschappelijke oorzaken als soort oorzaken van criminaliteit en daarover informatie uit regel 41-57 van tekst 4

voorbeeld van een juist antwoord:

Maatregelen die ervoor zorgen dat jeugdige daders een nieuwe start kunnen maken zonder gestigmatiseerd te worden (r. 51-54) / meer kans hebben op een baan (r. 45-46) passen bij de opvatting van de socialistische/socialdemocratische ideologie over de oorzaken van criminaliteit. Dit soort maatregelen pakt namelijk discriminatie/kansenongelijkheid aan.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

23 maximumscore 3

Een juist antwoord bevat:

a

- een uitleg dat het proces van positieverwerving een rol speelt in de maatschappelijke positie die jeugdige daders met eerdere delicten hebben, met een toepassing van het proces van positieverwerving, waaruit blijkt dat de eigen bijdrage van de jongere(n) een rol speelt 1

b

- een uitleg dat het proces van positietoewijzing een rol speelt in de maatschappelijke positie die jeugdige daders met eerdere delicten hebben, met een toepassing van maatschappelijke oorzaken van buitenaf uit het proces van positietoewijzing en informatie uit regel 41-57 van tekst 4 waaruit maatschappelijke oorzaken van buitenaf blijkt 1

c

- een maatregel die een positieve invloed kan hebben op de maatschappelijke positie van jeugdige daders met eerdere delicten en die past bij het proces van positietoewijzing 1

voorbeeld van een juist antwoord:

a

- Bij jeugdige daders met eerdere delicten speelt het proces van positieverwerving een rol, omdat de jeugdige daders in het verleden strafbare feiten hebben gepleegd waardoor zij een minder goede maatschappelijke positie hebben verkregen. Zij hebben dus zelf bijgedragen aan hun minder goede maatschappelijke positie. 1

b

- Jeugdige daders hebben last van een negatief label en een stigma, waardoor zij minder kansen hebben op bijvoorbeeld een stage of een baan (r. 41-46). Het stigma dat zij opgelegd krijgen door anderen waardoor zij minder kansen krijgen, is een maatschappelijke oorzaak die hun maatschappelijke positie negatief beïnvloedt. Het proces van positietoewijzing speelt dus een rol in de maatschappelijke positie die jeugdige daders met eerdere delicten hebben. 1

c

- Een maatregel die een positieve invloed kan hebben op de maatschappelijke positie van jeugdige daders met eerdere delicten en die past bij het proces van positietoewijzing: werk(ervarings)plekken creëren voor jongeren met een strafblad. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

24 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een uitleg dat dit verschil in recidive tussen daders met eerdere delicten en first offenders verklaard kan worden met het kernconcept sociale ongelijkheid, met een toepassing van het kernconcept sociale ongelijkheid 1
- informatie uit regel 41-57 van tekst 4 waaruit sociale ongelijkheid blijkt 1

voorbeeld van een juist antwoord:

Uit tekst 4 blijkt dat daders met eerdere delicten in toenemende mate last hebben van een negatief label of een stigma, waardoor zij minder kansen hebben op bijvoorbeeld een stage of baan (r. 41-46). Het (grotere) stigma van 'crimineel' dat daders met eerdere delicten hebben in vergelijking met first offenders, heeft (meer) consequenties voor de maatschappelijke positie van jeugdige daders met eerdere delicten en leidt tot minder kans op werk of stage (schaarse en hooggevalueerde zaken). Het risico op recidive is groter wanneer deze kansen worden afgesneden (r. 47-50). Daarom kan het verschil in recidive verklaard worden met het kernconcept sociale ongelijkheid. 2

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per examinator in de applicatie Wolf. Cito gebruikt deze gegevens voor de analyse van de examens. Om de gegevens voor dit doel met Cito uit te wisselen dient u ze uiterlijk op 30 mei te accorderen.

Ook na 30 mei kunt u nog tot en met 12 juni gegevens voor Cito accorderen. Deze gegevens worden niet meer meegenomen in de hierboven genoemde analyses, maar worden wel meegenomen bij het genereren van de groepsrapportage.

Na accordering voor Cito kunt u in Wolf de gegevens nog wijzigen om ze vervolgens vrij te geven voor het overleg met de externe corrector. Deze optie is relevant als u Wolf ook gebruikt voor uitwisseling van de gegevens met de externe corrector.

tweede tijdvak

Ook in het tweede tijdvak wordt de normering mede gebaseerd op door kandidaten behaalde scores. Wissel te zijner tijd ook voor al uw tweede-tijdvak-kandidaten de scores uit met Cito via Wolf. Dit geldt **niet** voor de aangewezen vakken.

6 Bronvermeldingen

- tekst 1 Karin de Mik. Cameratoezicht op Friese snelweg wordt 'Kameratafersjoch'. (2022, 7 mei). Trouw. Geraadpleegd op <https://www.trouw.nl/binnenland/cameratoezicht-op-friese-snelweg-wordt-kameratafersjoch~b831b546/>
- figuur 1 Provincie Fryslân. De Fryske Taalatlas 2020.
- tekst 2 Veldhuis, P. Wie als eerste gaat studeren moet heel wat obstakels overwinnen. (2022, 29 november). NRC Handelsblad. geraadpleegd op <https://www.nrc.nl/nieuws/2022/11/29/wie-als-eerste-uit-het-gezin-gaat-studeren-moet-heel-wat-obstakels-overwinnen-a4149879>
- figuur 2 Startmonitor/CBS - Monitor beleidsmaatregelen hoger onderwijs 2020-2021. (ResearchNed Nijmegen in opdracht van het ministerie van OCW, juni 2021) Percentage eerstejaars hoger onderwijs waarvan ouders geen ho-opleiding hebben. geraadpleegd op <https://open.overheid.nl/repository/ronl-0a1e3f39-a479-4d9b-a694-fa3fc18e61bc/1/pdf/monitor-beleidsmaatregelen-hoger-onderwijs-2020-2021.pdf>
- tekst 3 How Taiwan's 'civic hackers' helped find a new way to run the country. (2020, 27 september). The Guardian. Geraadpleegd op <https://www.theguardian.com/world/2020/sep/27/taiwan-civic-hackers-polis-consensus-social-media-platform>
- tekst 4 Boschman, S., Piersma, T., Weijters, G. Verschil in recidivetrends onder jeugdige justitiabelen. In: ccv-secondant. (2022, 16 mei). Geraadpleegd op <https://ccv-secondant.nl/platform/article/verschil-in-recidivetrends-onder-jeugdige-justitiabelen-1>

